

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

(א) [תמורה ס: כל הסוגיא],
 (ב) קדושין יא: כבודת
 סה: נ: מעילה יד: תמורה
 ס: ערכין טו: א (תמורה)
 טו: א (תמורה ס: ע"ש),
 (ג) לעיל טו: ו (מהרי"ט,
 ו) נדף טו: א (ח"ל י"ל
 ממתניתין, ט) נדף ק"ג:
 (ד) נדף טו: א (ח"ל י"ל
 מוספות תמורה ס: ד"ה
 בין למר טו: ועי' תוס' סס
 ד"ה לא אמרו],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו'
 ואפילו אם התאמתה עיני
 לעיל דף נ ע"ב תוס' ד"ה
 ואילו:

מהו למינקט מינייהו ומיכל כלומר אגידולין דידהו לא מציעא לן שהרי אפי' התיר עומר של אשתקד את הזרעים קודם שנזרעו וזרעם קודם העומר ולא השרישו הוה הגידולין אסורין עד שיצא עומר הבא כי קא מיציעי ליה לנקוטין מן הזרעים שבקרקע ומיכל לאחר העומר: ושריפו **עומר** שהעומר ממיר את התלושין חדשים של שנה זו ואת גידולין המחזירין שהשרישו: או **דלמא צטליהו אגב ארעא**. וכקרקע בעלמא דמו ולא שייך עומר גבייהו למשריפיה: **עני ר' אמי אונאה**. הא תנן לה צמתניתין דאין להו לכל הנך דמתני': **ציטול מקח**. יותר משמות: יש לן או אין להם. מי אמרינן מאל תונו (ויקרא כה) הוא דאימעטו והא לאו בכלל אונאה הוא אלא מקח טעות הוא או לא דלמא כיון דלאו דבר צמדה הוא ולא אטעייה צדיצורה כשאר דין אונאה הוא: ר' יונה ור' ירמיה מילתא צפאי נפשייהו אמרי ולאו אדריזי אמי קיימי אלא ר' יו^ו [ירמיה] אקרקעות ורבי יו^ו [יונה] אהקדשות אמרי משמיה דר' יוחנן אונאה אין להם ציטול מקח יש להן: **מ"ד אהקדשות**. אמרה רבי יוחנן: **כ"ש**. דאקרקעות נמי אמר דכיון דאשמועינן דציטול מקח לאו בכלל אונאה הוא מהיבא אימעטי אזי דהקדשות קחשיב ליה מקח טעות אע"ג דליכא טעות כלפי שמיא ואפי"ה אמרינן ציטול מקח כל שכן דלגבי חזריה דליכא למימר טעה ואלדעתא דהכי לא אקנייה כל שכן דהרי: **מ"ד אקרקעות**. אמרה: **אכל אהקדשות לא**. דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה ואלדעתא דהכי לא אקני אכל אהקדש ליכא למימר הכי וכיון דלימניהו דין אונאה טעות נמי לא אמרינן צבו כדשמואל: **מחולל**. כדאמרן דאימעטו מאונאה וטעות נמי ליכא למימר צבו דלאן טעה: **תנן הספ**. במסכת תמורה (דף כו:): **אם היה קודש צעל מוס**. רישא דמתני' הכי האומר הרי זו תחת זו או תמורה זו זו חליפי זו הרי זו תמורה זו מחוללת על זו לא אמר כלום שאין קרבן תמים מתחלל ואם היה קודש צעל מוס ישא לחולין וצריך לעשות לו דמים אם אין זו של חולין יפה כשל הקדש מוסקי עליה מעותיו עד

כדי דמי הקדש: **ישא לחולין דבר טורה**. ואפי' אין זו יפה כמותה כדאמר דאימעט מאונאה: **אף צריך לעשות לו דמים דבר טורה**. דגבי הקדשות ערכך כחיבא צבולהו וקסבר ערכך שווי משמע. ור' יוחנן סבר ערכך כל דמים שיערכוהו משמע ליה אם זול אם יוקר: **והא"ר יונה אהקדשות בו**. לר' יונה קשיא דרבי יוחנן אדריזי יוחנן: **ואיפוך**. אליבא דר' יונה. אכל אליבא דרבי ירמיה לא חיפוך דהא לר' ירמיה אליבא דרבי יוחנן אהקדשות אין להם ציטול מקח דמ"ד אקרקעות אכל אהקדשות לא כדשמואל. וה"נ איתא בתמורה" לרבי יונה איפוך וקמיפלגי ר"ל ור' יוחנן מ"ד אין לן ציטול מקח אית ליה דשמואל דכיון דאימעטי מאונאה לא שנה שמות לא שנה יתר משמות דאילו גבי הדיוט אמרינן טעה אכל בהקדש ליכא למימר טעות: **ומר ליש ליה דשמואל** קסבר כיון דליכא יתר משמות לאו דרך מקח הוא וכיון דלגבי מקח לאו מידי הוא גבי חיולול נמי לאו מידי עבד: **שחיללו אין**. דהא אימעטי מאונאה לא שנה גדולה ולא שנה קטנה: **לפתחיה לא**. ודבר תורה דערכך שווי משמע: **ומר סבר אפי' לפתחיה**. ערכך כל דהו משמע הלך לאפקועי איסוריה ואפילו מדרבנן שרי ומייהו לאחר זמן ישלם: **לעולם בכדי אונאה**. וקאמר דבר תורה ואפילו בכדי אונאה צריך לעשות דמים דבר תורה: **ולא סיפוך**. דאי מפכת לן אונאה דמתני' כרב חסדא דפחות מכדי אונאה חזר מדא"ר יוחנן אונאה אין להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא. אכל ר"ל כי מומצת ליה^ו ממתניתא מוקי לה כרב חסדא: **מאי אין לן אונאה**. דגבי הקדשות דאפילו

אמר ר"ג הדר א"ר חסא אונאה אין להן ביטול מקח יש להם. משמע דרב נחמן לא פליג ארב חסא רבו וקשה לר"ת דצפ' המקבל (לקמן דף קת. ועס) אמרינן זבן צר' ושהו ק' סבור מינה כו' אמר רב נחמן אין אונאה לקרקעות אלמא אפי' ציטול מקח אין להם ומיךך ר"ת דאין אונאה עד פלגא אכל מפלגא ואילך מיקרי ציטול מקח ויש להם ואמי שפיר הא דתנן (לעיל דף נו:): **רבי יהודה אומר אף המוכר צהמנה ומרגלית אין להם אונאה ומפרש בגמרא עד כדי דמיהם מדקאמר אף משמע דקרקעות נמי אית להו האי שיעורא וצפיק אלמנה זנוית (כמנות דף טז:): תנן שום דיינין שפחתו שמות או הוסיפו שמות מכרם צטל רש"ב"ג אומר מכרם קיים ומפרש הספ"ט דמכרם קיים עד פלגא: **יצא לחולין בו**. למ"ד צריך לעשות לו דמים מדצרייהו ישא לחולין הכל אכל מדרבנן צריך לשלם להקדש אונאתו ולמ"ד צריך לעשות לו דמים דבר מורה דיש להקדש ציטול מקח ישא לחולין כנגד המעות שנתן והשאר יתחלל צדמים שיטלם וקמ"ל דלא אמרינן כיון שיש להקדש ציטול מקח יצטול הפדיון ולא ישא לחולין כלל כמו צדיקות דהמקח צטל והיינו טעמו משום צדיקות המאנה חזר משום שאינו רוצה להחזיר האונאה ופאילו אם המתאנה פטורה מלהחזיר מ"מ שניהם חוזרים כיון שהמתאנה היה יכול לצא ליד הפסד אם לא ירגיש ויחזור בכדי שיראה אכל הקדש המתאנה אינו יכול לצא ליד הפסד כשידע המחלל שאינה הקדש לא יוכל ליהנות עד שיוסיף על דמיו כדי שווי וע"כ צריך להוסיף ולא יוכל לחזור דאפי' מתחייב להקדש בטעות מפסיד כדאמרינן גיש נחולין (ב"ב דף קג:): **וש ד"ה ולא** לא תשיימיה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כ"ש כאן שיתחייב להוסיף אע"פ שטעה והיה סבור שיתחלל צדק כל ההקדש ולא יטערך להוסיף כי מ"מ נתרצה לשוה בשוה ולא נתכוון מקמתא לאנות ההקדש ואינו יכול לחזור ולכך אין שניהם חוזרים: **והאמר רבי** יונה אהקדשות. ציטול מקח יש להם ולא היה יכול לתרץ דציטול מקח יש להם מדרבנן דאם כן מאי צריך להוסיף דמים מדרבנן מדפריך אזי צבאונאה צבא לימא ר"ל דבר מורה אכל לרבי יוחנן דאמר מורה יד הקדש על העליונה אפילו צבאונאה ועוד אזי ציטול מקח דקאמר ר' יונה מדצרייהו א"כ נטערך לומר דלמ"ד אין להם ציטול מקח היינו אפילו מדרבנן א"כ להשלים דמים וצדיקא קתני דצריך לעשות לו דמים ולעיל"י יד הקדש על העליונה: **ומ"ד סבר אפי' אבתחילה**. מימה דצפ' המקדיש שדכו (ערכין דף כט.) אומר כי אמר שמואל שחללו לכתחילה מי אמר וצפ"ק דסנהדרין (דף יד:) אמר דצמות הקדש צעינן ט' וכהן ולעולם הבעלים קודמין שמוסיפין חומש אלמא מחזירין אחר ריוח הקדש וי"ל דה"פ שחללו אין שנתכוון לחללו פחות מדמיו שדבר זה אסור לעשות ואין צריך להשלים אלא מדרבנן אכל לכתחילה שעשה דבר שמתוך שנתכוון לחללו שוה בשוה וטעה ונמצא שהקדש שוה יותר ישלים מן התורה ומר סבר אפילו לכתחילה לא ישלים אלא מדרבנן אף על פי שנתכוון שוה בשוה אכל צמויד לכ"ע אסור לאנות ההקדש: **דאפילו****

דאפילו חזר מדא"ר יוחנן אדריזי יוחנן דאילו לדידיה לא מצי לתרוצי אין לן אונאה דמתני' כרב חסדא דפחות מכדי אונאה חזר מדא"ר יוחנן אונאה אין להן מכלל דאונאה אין להן דקאמר אין מחזירין להן אונאה הוא. אכל ר"ל כי מומצת ליה^ו ממתניתא מוקי לה כרב חסדא: **מאי אין לן אונאה**. דגבי הקדשות דאפילו

קבא א מיי פ"ג מהל' מריה הל' ח סגנ לאון קע טו"ש ח"מ טו' כח סעיף טו וע"ש גמ"מ: **קבא ב מיי פ"ג מהל' ערכין הלכה ח רב** אלפס ע"ו פ"א דף טג: **קבא ג מיי פ"ג מהל' תמורה הל' א ב:**

מוסף רש"י

מורה למינקט. לנקוט מן קודם השרשטן (מחזקת טו.) ושריפהו עומר. דהא לתנן וס' לאו אסורין עד שצא עומר הבא, בגידולין מייר, או דלמא צטליהו אגב ארעא ובי לקוט להו כגידולין דמו (טו.) שחיללו על שוה פרישה מחולל. דאין אונאה להקדש, כדמי א"ש את אחיו, ואשמעינן שמואל כדי היכי דאימעט מאונאה אימעט נמי מציטול מקח (קדושין יא:). וצריך לעשות לו דמים. שהיא אונאה של חולין שוה כמותה של הקדש שהוא מחולל עליה ולא יתאמה הקדש. (תמורה כו.) יצא לחולין דבר תורה. דאמרינן צפיק המנחות והנסכים (כ"ג) ואם כל בהמה טמאה נכעלי מומין שנפדו התבוא מדב"ר (טו) דמי' און מרביריהם. דמי' און אונאה להקדש כדמי אל תונו איש את אחיו, ולא הקדש לעשות לו דמים מן התורה. רב חסדא מפרש לה לקמן (טו.) בבדי אונאה. דלא נתאנה אלא שמות (טו.) ביטול מקח. שנתאנה יומר משמות (טו.) ביטול מקח יש להם. שאם נתאנה יותר משמות חזר לר' יונה, קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן (טו) כו.) ואיפוך כו. ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר מורה ור"ל אמר מדצרייהו (טו.) דבולוי עלמא אית להו דשמואל. ופי דקמקטין לאחיו ודאי מתחלל. כלומר אם היה צדעמו לאות ההקדש וחלל דמים ודאי מתחלל. אכל להי אמר ר"ל צריך לעשות דמים דבר מורה משום דאיהו לא מיכוון לחללו דמים פחותין אלא סבור שהיו החולין שוין את דמי ההקדש. ור' יוחנן סבר צדק מתכוון לחללו (טו.) בבדי אונאה. דלא נתאנה אלא שמות (טו.) ולא חיפוך. להא דר' יוחנן ור"ל ואונאה קיימי וצטול מקח לא איירו דקא קשיא לן לר"ל ממתני' דאלו דברים, לא קשיא, דהייחא מתוך לה ר"ל כדבר חסדא, דאפילו פחות משמות חזר, וה"ק קרא איש את אחיו הוא דבשיעור שמות משלם פחות משמות לא משלם, הא הקדש אפילו פחות מכדי אונאה חזר, והיינו דבר מורה דקאמר ר"ל לעיל, ור' יוחנן מוקי ליה כמשמעותיה, אכל ציטול מקח לא איירו כלל ר' יוחנן ולא מיקשי לא ר' יונה ולא לר' ירמיה (טו.)